

**Πεντηκοστάριον
Χαρμόσουνον**
Τὸ Ταξίδι Συνεχίζεται
μέσα στὸ Φῶς τῆς Ἀναστάσεως
πρὸς τὴν Δόξα τῶν Ἑσχάτων

■ Μία συγκλονιστική πραγματική διήγηση με κρυπτοχριστιανούς

Ὁ κρυφὸς ἑορτασμὸς τοῦ Πάσχα στὴν Τραπεζούντα*
Τὰ ξύλα τοῦ παπὰ

Πέμπτη τοῦ Πάσχα κι ὁ πάπα-Λευτέρης πρωΐ-πρωΐ φόρτωνε τὸ ζῶο του κι ἐτοιμαζόταν νὰ κατεβεῖ στὴν Τραπεζούντα. Τὴν ἴδια ὥρα ἀκούστηκαν οἱ πρῶτοι χτύποι τῆς καμπάνας. Ὁ συνεφημέριός του ὁ πάπα-Γαβριὴλ φαίνεται πὼς εἶχε ἀϋπνίες. Χθὲς ἦταν ἡ σειρά του νὰ λειτουργήσει. Μετὰ πῆρε τὰ βουνὰ καὶ τὰ λαγκάδια νὰ μαζέψει ξύλα. Καὶ σήμερα νὰ τον ξημερώματα, ἔτοιμος νὰ κάνει τὸν πραγματευτή. Κανονικὰ ὀφείλε νὰ πάει στὴν ἐκκλησιά. Τέτοια μέρα, ἀκόμη Πασχαλιά, πὺξανακούστηκε νὰ λείπει ἀπ' τὴ Λειτουργία! Ἄς ὀψονται, ὅμως, τὰ τόσα στόματα πὺξ περιμένουν στὸ σπίτι. Κάποιος ἔπρεπε νὰ νοιαστεῖ γιὰ τὸ καθημερινό τους... Ὅκτῳ τοῦ ἔδωσε ὁ Θεὸς κι ἄλλα τρία ὁ Ἀναστάσης ὁ κουμπάρος του: Τὴ γυναῖκα του, τὴν πεθερά του, τὴν «κυρὰντουλάπα», καὶ τὸν κουνιάδο του, πὺξ δὲν φτουρᾷ σὲ δουλειά...

* * *

Ἔκανε τὸ σταυρό του καὶ ξεκίνησε...

Εἶχε μπροστά του πολὺ δρόμο. Ὑπολόγιζε πρὶν τὸ μεσημέρι νὰ φτάσει στὴν πόλη κι ἂν ὅλα πᾶν καλά, ἀργὰ τὸ βράδυ νὰ εἶναι πάλι πίσω. «Βαστᾶτε ποδαράκια μου», ἀναστέναξε καθὼς ἀναλογίστηκε τὸ δρόμο

πὺξ ἔχε νὰ κάνει. Κατὰ πὺξ τὸ εἶχε συνήθειο ἄρχισε τὸ ψάλλισμο, νὰ σπάει κι ἡ μονοτονία. Νὰ κάνει ὅμως καὶ τὸ κέφι του. Μέσα στὴν ἐρημιὰ ποιὸς τὸν ἀκούει; Μόνον ὁ Θεός. Ἀποφεύγει καὶ τὰ κοροϊδευτικὰ χαμόγελα τοῦ πάπα-Γαβριὴλ ἡ τίς εἰρωνίες τοῦ Ἰορδάνη, τοῦ ψάλτη: «Ἐξαι-

ρετικά τὰ λὲς παπᾶ. **Σ**ὰν μανάβης!». **Τ**ὸ ξέρει. **Ἡ** φωνή του ἀκούγεται ἄσχημα. **Μ**ὰ ὅτι λέει, τὸ ψέλνει μὲ τὴν καρδιά του κι αὐτὸ θέλει ὁ Θεός. **Ὅ**πως τότε ποὺ ἦταν μικρός. **Κ**αὶ φλεγότανε ἀπ’ τὸ μεράκι τῶν ὕμνων...

* * *

Ἀκόμη κι ὁ δεσπότης τὴ μοναδικὴ φορὰ ποὺ λειτούργησε μαζί του τοῦ εἶπε: «**Σ**ούς, μπρέ. **Δ**ὲν τὸ λέγεις καλὰ». **Ἦ**ταν ἓνα ὄριο ποὺ τοῦ ἔβαλε ὁ Θεὸς καὶ δὲν μπορούσε νὰ τὸ ξεπεράσει. **Τ**ί κι ἂν πάλαιψε; **Τ**ί κι ἂν προσευχήθηκε; **Τ**ί κι ἂν ἔκλαψε; **Τ**ὸ μόνο ποὺ κατόρθωσε εἶναι, ὅσα λέει, νὰ τὰ λέει μέσα ἀπ’ τὴν καρδιά του. **Κ**ι αὐτὸ εἶναι ποὺ θέλει ὁ Θεός. **Τ**ὴν καρδιά, ὄχι τὸ λαρύγγι! **Ἡ** παρηγοριά του γιὰ τὴν σιωπὴ ποὺ ἔχει ἐπιβάλλει στὸν ἑαυτό του. **Σ**ιωπὴ γιὰ νὰ μὴν ἐνοχλεῖ, ὅπως ἐνοχλοῦσε τότες ποὺ μικρὸς στεκόταν παράμερα στὸ ψαλτήρι. **Ὅ**πως ἐνοχλοῦσε ἀργότερα τοὺς φίλους του ποὺ προχώρησαν στὴν ψαλτικὴ κι ἄς πίστευε πὼς θὰ τὸν θέλουν κοντά τους. **Ὅ**πως ἐνοχλοῦσε τὸ φίλο του τὸν Ἀποστόλη, ποὺ ἔγινε δεξιὸς ψάλτης στὸ διπλανὸ χωριό. **Σ**ταμάτησε, ἔτσι, νὰ ψέλνει μπροστὰ στὸν κόσμον καὶ προτιμοῦσε τὶς ἐρημιές. **Μ**ὲ τὰ τροπάρια μετροῦσε τὶς ἀποστάσεις. **Ξ**εκίναγε μὲ τὸν Ὅρθρον, ἔλεγε καὶ λίγα ἀπ’ τὸν Ἑσπερινὸ κι ἂν εἶχε κι ἄλλο δρόμον πρόσθετε καὶ μερικὰ σκόρπια τροπάρια. **Αὐ**τὸ θὰ ἔκανε καὶ τώρα, μέρες τῆς Πασχαλιᾶς. «**Μ**πρός, λοιπόν, παπᾶ, δῶσε του νὰ καταλάβει» μονολόγησε. **Ἐ**κανε τὸ σταυρό του κι ἄρχισε: «**Α**ναστάσεως ἡμέρα λαμπρυνθῶμεν λαοί...».

Ἀφοῦ ἔψαλε ὅλον τὸν Κανόνα, προχώρησε καὶ στοὺς Αἵνους κι ἐκεῖ κατὰ τὸ δοξαστικὸ ἔμπαινε πιά στὰ πρῶτα σπίτια τῆς Τραπεζούντας. **Μ**ὲ τὸ ψάλσιμο κάπου εἶχε ἀφαιρεθεῖ. **Ὅ**ταν κατάλαβε πὼς ἦταν στὸν τουρκομαχαλὰ σκέφτηκε νὰ γυρίσει πίσω. **Σ**τάθηκε λίγο νὰ προσανατολιστεῖ κι ὕστερα πῆρε ἓνα σοκάκι ἐκεῖ στ’ ἀριστερά. **Π**ερίμενε νὰ τὸν βγάλει ἔξω ἀπὸ τὸ Κάστρο, μ’ αὐτὸ φιδογύριζε ἀνάμεσα στὰ τουρκόσπιτα. **Σ**ὲ κάποια στροφὴ φάνηκε ἓνας καφενὲς κι ἀπόξω δύο τρεῖς τοῦρκοι ἀραχτοί, ἀπολάμβαναν τὸ ναργιλέ τους. Καθὼς περνοῦσε μπροστά του ὁ ἓνας τοῦ φώναξε:

«**Π**όσο τὰ ξύλα, παπᾶ;».

«**Π**έντε γρόσια, ἐφέντη μ’».

«**Π**ολλὰ δὲν εἶναι, βρὲ καραμπὰς (μαυροκέφαλε);».

«**Ὅ**χι, ἐφέντη μ’, ὄχι. **Ἐ**ρχουμαι ἀπὸ μακριά», ὁ πάπα-Λευτέρης ἤξερε ν’ ἀντιστέκεται στὰ παζάρια τῶν τούρκων.

«**Κ**ι ὕστερα τί παίρνεις μὲ πέντε γρόσια;».

«**Ἄ**ντε νὰ σοῦ δώσω τρία νὰ τὰ φέρεις καὶ στὸ σπίτι».

«**Ν**ὰ χαρεῖς τὰ νειάτα σου, ἐφέντη μ’. **Κ**άμε

τα τουλάχιστο τέσσερα. **Εἶ**μαι φτωχὸς κι ἔχω τόσα στόματα νὰ θρέψω».

«**Καλά. Ἄς** εἶναι. **Θ**ὰ σοῦ δώσω τέσσερα». **Σ**ηκώθηκε ἀπ' τὸ σκαμνὶ του, τεντώθηκε καὶ πλησίασε τὸν παπᾶ. **Χ**αΐδεψε λίγο τὸ ζῶο καὶ μετὰ στράφηκε ἄγριος στὸ παπᾶ.

«**Δ**ὲν λυπᾶσαι τὸ ζῶο, βρὲ Γκιαοῦρ; **Π**ῶς τὸ φόρτωσες τὸ καημένο; **Κ**οντεύει νὰ ψοφήσει! **Δ**ὲν φοβᾶσαι τὸ Θεό, βρὲ καραμπάς;».

«**Ἀν**τέχει, ἐφέντη μ'», τόλμησε ν' ἀπαντήσει ὁ πάπα-Λευτέρης.

«**Σ**οὺς, μπρέ», ἔβαλε τὶς φωνές ὁ τοῦρκος καὶ σήκωσε τὸ χέρι του ἀπειλητικά. «**Π**ᾶμε σπíti νὰ τὸ ταΐσεις λίγο καὶ νὰ τὸ ποτίσεις. **Γ**κιαοῦρ. **Δ**ιαβόλου γενιά!».

Γιόμισε ὁ μαχαλᾶς ἀπ' τὶς φωνές του. **Ὁ** παπᾶς, τὸν ἀκολούθησε φοβισμένος. «**Τ**ρελὸς θάνατι», σκέφτηκε κι ἀπὸ μέσα του ἔλεγε ὅσες εὐχές τοῦ ἐρχόντουσαν στὸ μυαλό. **Μ**προστά στὴν αὐλόπορτα τοῦ σπιτιοῦ φώναζε ἓνα ὄνομα. «**Υ**στερα καὶ μὲ μία κλωτσιὰ τὴν ἀνοίξε διάπλατα.

«**Μ**πὲς μέσα, μπρὲ γκιαοῦρ. **Δ**ὲν φοβᾶσαι τὸ Θεὸ εἶσαι καὶ παπᾶς».

Μὲ τὸν ἴδιο τρόπο ἔκλεισε τὴν πόρτα κι ἀμέσως δύο νεαροὶ ξεφόρτωσαν τὸ ζῶο. **Ὁ** τοῦρκος, μὲ φωνές, τράβηξε σχεδὸν τὸν παπᾶ-Λευτέρη μέσα στὸ σπíti, πού ἀπ' τὸ φόβο του ἔχασε κάθε δύναμη ν' ἀντισταθεῖ. **Μ**όνο ἔτσι σὰν ἀστραπὴ τοῦ πέρασε ἡ σκέψη: «**Εἶ**δες τί ἔπαθες γιὰ νὰ μὴν πᾶς στὴ Λειτουργία;».

Μέχρι τὴν πόρτα τοῦ σπιτιοῦ χαλοῦσε τὸν κόσμον μὲ τὶς φωνές του. **Μ**όλις πέρασαν τὸ κατώφλι τὴν ἔκλεισε μὲ τόση δύναμη λὲς κι ἤθελε νὰ τὴν γκρεμίσει.

Καὶ τότε ἔγινε ἡ μεταμόρφωση. **Ὁ** ἄγριος τοῦρκος, αὐτὸς πού χωρὶς αἰτία ἦταν ἑτοιμος νὰ κακοπαιδέψει τὸ φτωχὸ παπᾶ, ἔπεσε στὰ γόνατα καὶ φίλησε τὸ χέρι του μὲ σεβασμό. **Ἡ** φωνὴ του μόλις ἀκουγόταν.

«**Σ**χώραμε, παπούλη μου, σχώραμε», τοῦ εἶπε ἑλληνικά. «**Δ**ὲν εἶχα κακὸ σκοπὸ. **Γ**ι' αὐτὰ τὰ σκυλιὰ φώναζα, πού μᾶς ἔβλεπαν. **Μ**ὴν καταλάβουν τίποτα καὶ χαθοῦμε. **Χ**ριστιανοὶ εἵμαστε κι ἐμεῖς κι ἄς φαινόμαστε τοῦρκοι».

Κατάλαβε. **Εἶ**χε μπροστά του ἓναν ἀπ' αὐτοὺς πού οἱ ρωμιοὶ ὀνόμαζαν *κλωστούς*. «**Ε**ναν ἀπ' αὐτοὺς πού ἀντιστάθηκαν τόσα χρόνια στὴν ὑποδούλωση τῆς ψυχῆς. **Σ**τὴ φαντασία του ὁ ἡρώϊσμός κι ἡ πίστη τους ἔπαιρναν μυθικὲς διαστάσεις. **Π**ᾶνε μερικὰ χρόνια πού ἄκουσε γι' αὐτούς. **Τ**ότε θυμᾶται θέλησε νὰ τοὺς συναντήσει, νὰ ἔρθει σ' ἐπαφὴ μαζί τους. **Τ**ὸν συγκράτησαν οἱ πιὸ φρόνιμοι. **Θ**άρθει ἡ στιγμή,

τοῦ εἶπαν, καλύτερα νὰ μὴ βιάζεσαι. **Πέρασαν** τὰ χρόνια κι ἡ στιγμή δὲν ἦρθε. **Στὴν** ἀρχὴ μάθαινε πὼς κάποιος παπᾶς βρέθηκε στὴ δίνη τῆς ἱστορίας τους, μὰ κι αὐτὸ σταμάτησε μὲ τὰ χρόνια. **Ἔτσι**, κάπου μέσα του, ἄρχισε νὰ μὴν πολυπιστεύει στὴν ὑπαρξή τους. **Ἀρχισε** νὰ ἀμφιβάλλει γιὰ πολλά, ἢ νὰ τὰ δέχεται σὰν μιὰ χαριτωμένη ὑπερβολή. **Καὶ** νὰ τώρα ποὺ εἶχε μπροστά του ἓναν δικό τους.

Τὸν ἐπιασε ἀπὸ τὰ χέρια καὶ τὸν σήκωσε. **Ἐκείνη** τὴ στιγμή φάνηκαν δύο γυναῖκες, ἡ μία νέα ἢ ἄλλη ἡλικιωμένη, καὶ τὸν περιτριγύρισαν ἓνα τσοῦρμο παιδιά!

«Ἡ φαμίλια μου παπούλη μου», τοῦ εἶπε ὁ κρυφὸς Χριστιανός.

Σὲ λίγο καθισμένοι στὸ σαλόνι ἀντάλασσαν τὶς ἱστορίες τους. **Αἰσθάνονταν** γνωστοὶ ἀπὸ χρόνια. **Ἦταν** κι αὐτοὶ ὅπως ὅλοι οἱ δικοὶ τους. **Χρόνια** τώρα, ἀπὸ πατέρα σὲ παιδί, κράταγαν μυστικὴ τὴν πίστη τους καὶ συνέχιζαν φανερὰ νὰ κάνουν τὴ ζωὴ τοῦ μουσουλμάνου. **Πρῶτα** κοντὰ τους ἔμενε ἓνας χότζας ποὺ ἦταν κρυφὸς παπᾶς. **Αὐτὸς** τοὺς βάφτισε, αὐτὸς τοὺς πάντρεψε, αὐτὸς κήδευε τοὺς πατεράδες τους. **Ὅλα** στὰ κρυφά. **Νύχτα** πάνω στὴ νύχτα. **Τῇ** μέρᾳ τοὺς πάντρεψε τούρκικα. **Τῇ** νύχτᾳ χριστιανικά. **Γεννιόταν** ἓνα παιδί; **Τῇ** μέρᾳ ἔκανε σουνέτι. **Τῇ** νύχτᾳ βαφτίσια. **Στὸ** θάνατο ὁ πρῶτος ποὺ ἔμπαινε στὸ σπίτι ἦταν αὐτός. **Μόνος** μὲ τὴν οἰκογένεια τοῦ νεκροῦ διάβαζε τρισάγιο. **Τῇ** νύχτᾳ ἔκανε τὴν κηδεία καὶ τὸ πρῶτ' ὅλα τὰ ἔθιμα τῶν μουσουλμάνων. **Διπλὴ** ζωὴ, διπλὸ ξόδι. **Ἀπὸ** τότε ὅμως ποὺ πέθανε, ἔμειναν ὀρφανοί. **Ἀλειτούργητοι**. **Ἀβάφτιστοι**. **Δύο** χρόνια ἔχουν νὰ κάνουν Ἀνάσταση. **Τῇ** νύχτᾳ τὸ Μεγάλο Σάββατο ἄκουσαν τὶς καμπάνες ἀπ' τὸ χριστιανικὸ μαχαλᾶ. **Ἄναψαν** κερὶ καὶ ἔψαλαν σιγανὰ τρεῖς φορὲς τὸ «Χριστὸς Ἀνέστη».

«Νὰ κάνουμε τώρα τὴν Ἀνάσταση», ἡ ἰδέα ἄστραψε στὸ μυαλὸ τοῦ πάπα-Λευτέρη. **«Τί** πειράζει; **Πασχαλιά** εἶναι ἀκόμῃ. **Ἐτοιμαστεῖτε** κι ἐδῶ εἴμ' ἐγώ».

Ἀπ' τὴ στιγμή ἐκείνη ἓνας ὀλάκερος μηχανισμὸς μπήκε σὲ λειτουργία. **Μέχρι** τὸ βράδυ βρέθηκαν ἄμφια, σκεύη, πρόσφορα, ἐνῶ ἓνα νιὸ παληκάρι, μὲ γρήγορο ἄλογο, ἔτρεξε στὸ χωριὸ νὰ καθησυχάσει τὴν παπαδιά, ποὺ δὲν θὰ γύριζε ὁ παπᾶς ἐκεῖνο τὸ βράδυ.

Γύρω στὰ μεσάνυχτα γιόμισε τὸ σπίτι ἀπὸ κρυφοχριστιανούς. **Ἄντρες**, γυναῖκες, παιδιά πέρασαν τὸ κατώγι μ' ἁγιοκέρια ποὺ εἶχαν μόνοι τους ἐτοιμάσει. **Στὴν** ἀνατολικὴ πλευρὰ μιὰ κασέλα εἶχε γίνει Ἀγία Τράπεζα. **Ὁ** πάπα-Λευτέρης ἄρχισε τὸ ψάλσιμο μ' ἓνα γέροντα.

«Κύματι θαλάσσης τὸν κρύψαντα πάλαι διώκτην τύραννον».

Τούτους ὁδῶ δὲν ἐνοχλοῦσε ἡ φωνή του. **Γι'** αὐτὸ δὲν ἄκουσε ἐκεῖνο

τὸ «σοὺς, μπρέ», πὺν τοῦ μαύριζε τὴν ψυχὴ. **Τ**οὺς ἔφτανε πὺν ἄκουγαν τὰ λόγια. **Κ**ι ἂν ἔκρινε ἀπὸ τὰ βλέμματα, ἴσως καὶ νὰ φχαριστιόντουσαν ἀπ' τὸ ψάλσιμό του. **Σ**τὸ τέλος ἄναψε τὸ κερί του ἀπ' τὸ καντήλι πὺν τρεμόπαιζε καὶ κάλεσε τοὺς μυστικούς Χριστιανούς του:

«**Δ**εῦτε λάβετε φῶς ἐκ τοῦ ἀνεσπέρου φωτὸς καὶ δοξάσατε Χριστὸν τὸν ἀναστάντα ἐκ νεκρῶν».

Μετά, ἐκεῖ στὴ μέση, ἔψαλε «τὴν Ἀνάστασίν Σου Χριστέ Σωτήρ», διάβασε τὸ Εὐαγγέλιο κι ἐνῶ ἡ πόλη ἡσύχαζε, ψάλανε ὅλοι μαζί τὸ «Χριστὸς Ἀνέστη». **Γ**ύρω του τὰ δακρυσμένα μάτια τοῦ σκλάβωναν τὴν καρδιά. **Ἦ**ταν μιὰ ἀπ' τὶς στιγμὲς πὺν θὰ τὸν συνόδευαν σ' ὅλη του τὴ ζωὴ.

Ἦταν ἔτοιμη νὰ ξεπροβάλει ἡ νέα μέρα, ὅταν ξεκίναγε νὰ γυρίσει στὸ χωριό. **Π**ίσω του ἄφηνε τὸ σπίτι, πὺν ἔγινε ἡ κολυμπήθρα γιὰ ν' ἀναβαπτιστεῖ στὴν πίστη του κι ἓνα κομμάτι τῆς καρδιάς του. **Θ**αρχόταν νὰ τὸ συναντήσῃ πάλι σὲ λίγες μέρες. **Τ**ὸν περίμεναν οἱ νέοι του Χριστιανοί. **Μ**αζί τους καὶ τὰ μικρὰ παιδιά, πὺν εἶχαν μείνει ἀβάπτιστα.

* * *

Τώρα ἤξερε. **Κ**άθε φορὰ πὺν ξεκίναγε μὲ ξύλα γιὰ τὴν Τραπεζοῦντα θὰ ἔφερνε κι ἓνα φόρτωμα στὸν τουρκομαχαλά. **Κ**άθε φορὰ καὶ σὲ διαφορετικὸ σπίτι. **Τ**ὴ νύχτα τὸ σπίτι αὐτὸ θὰ γινόταν ἡ ἐκκλησιὰ κι ἐκεῖ θὰ συνάζονταν οἱ *κλωστοί*. **Α**π' τὰ πιὸ ἀπίθανα μέρη ξεφύτρωναν οἱ μαῦρες σκιὲς πὺν ἀδιαφοροῦσαν γιὰ τὴν προχωρημένη ὥρα. **Τ**ὶς πιὸ πολλὰς φορὲς ἐρχόταν στὸ σπίτι τοῦ πεθαμένου κρυφοῦ παπᾶ, ὅπου ὑπῆρχε ὀλάκερη ἐκκλησιὰ κρυμμένη ἀπ' τὰ μάτια τοῦ κόσμου. **Μ**υστικὲς πόρτες ἔφερναν τοὺς πιστοὺς ἀπὸ τοὺς σκοτεινοὺς δρόμους. **Ἐ**ξω οἱ νέοι εἶχαν ἀναλάβει τὴ φύλαξη. **Τ**όσα χρόνια στὴ ζωὴ αὐτὴ ἔμαθαν νὰ φροντίζουν τὴν ἀσφάλειά τους. **Μ**αζί τους ἄρχισε κι αὐτὸς νὰ ζεῖ τοὺς φόβους καὶ τὶς ἀγωνίες τους κι ὅταν γνωρίστηκαν καλὰ ἡ ἔγνοια του σκλαβώθηκε στὸ μαχαλά τους.

«**Τ**ὰ παιδιά ἔχουν σήμερα μπαϊράμι», ἔλεγε στὴν παπαδιά, «κι ὅλη μέρα θὰ εἶναι νηστικά»...

(*) **Γ**ιώργη Θ. Πρίντζιπα, *Τὸ συναζάρι τῶν κρυφῶν ὀνείρων*, § *Τὰ ξύλα τοῦ παπᾶ* (ἀποσπάσματα), σελ. 113-140, ἔκδοσις 1η, ἔκδοσις Τέρτιος, Κατερίνη, Ὀκτώβριος 1992. • **Ἐ**πιμέλ. ἡμετ.